Број 64

У Новом Саду, у уторак 23 марта (5. априла) 1910.

Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 28

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Избија клин кроз врећу.

Било је већ више пута речи о томе, како се погодила српска самостална странка, са министром-председником грофом Куеном Хедерваријем, те прешла у његов логор. Кад су разни листови нападали управу српске самосталске странке, онда је њихов „Србобран“ изјавио, да у погодби са владом има и таких тачака, које се не могу обелоданити. Но већ се рашчуло о једној тајној тачци те погодбе: Влада је обећала, да ће српској самосталној странци помоћи, да добије већину при изборима за наш народно-црквени сабор и да је доведе на управу.

Одмах после оних преговора, српска самостална странка почела је претити радикалима, како ће их победити на изборима А још пре тога избило је дру Политу на лакат истина, јер је он у „Бранику“ почео да изазива саборски одбор: Зашто већ није тражио сазив српског народно црквеног сабора, јер је, ето, време већ истекло. (А тада је већ саб р давно био пријављен.)

Са грозничавом журбом у дружили су се са самосталцима либерали, алмажани истерани радикали, архимандрит Анатолије и његова војска. Али се том савезу сваки морао насмејати и увидети, да су они, и сви скупа, сувише слаби, да скрше радикалну странку.

Очекивало се, да нешто ван редно наступи; очекивало се, да из Пеште и Загреба пукне пушка против радикалне стран ке, јер се тако што морало до годити, ако је онај споразум из међу самосталаца и владе био истинит.

Пуче пушка, али не погоди.

Министар председник, гроф Куен Хедервари испослао је у Карловце свога изасланика, министарског секретара Павла Јовановића, који је на прошлим народно црквеним саборима био и секретар крал. комесара. Паја Јовановић треба да надпрегледа књиге и рачуне народно црквених и манастирских фондова.

Овако натпрегледање рачуна противи се саборском устројству. По §§ 21. и 22. саборског устројства сабор прегледа рачуне и тек кад их сабор прегледа, може их после надпрегледати министар председник. Сада се, ево, догодило, да министар-председник не чека сабор, него пре сабора хоће да надпрегледа.

Повод је бајаги тај, што су некоје новине и што је Руварац у једној књижици напао газдовање саборског одбора, а сви ти нападаји наглашавали су, да је саборски одбор и сувише трошио на адвокате, који су водили парницу са румунском црквом због срп ких манастира. И бедили су саборски одбор, да је сувише трошио на оне, који су истраживали старе списе, са којима би се могло необориво доказати, да су српски манастири доиста српски. Но има и других клевета.

Саборски одбор састао се у понедељак, 22. марта, 4. априла у Сремским Карловцима На тој седници прочитан је министарски отпис о натпрегледању рачуна. Саборски одбор на предлог дра Мите Мушицког закључио је ово: Изјавио је, да се овако натпрегледање рачуна противи саборском устројству. Саборски одбор ће то пријавити сабору, али се неће противити прегледу рачуна, јер и сам жели, да тај преглед буде најтачнији, те да се докаже неистинитост оних клевета.

Али је саборски одбор имао другу замерку. Замерио је, што је министарски изасланик Паја Јовановић министарски секретар. Зашто? Зато, јер је Паја Јовановић био намештеник саборског одбора. Саборски одбор поверио му је да надзирава владичански двор у Будиму и да скупља кирију од кирајџија.

Но Паја Јовановић био је толико нехатан и нетачан, да га је саборски одбор скинуо са тог места. И Паја Јовановић није ни до данашњега дана положио рачуна и новац саборском одбору, иако га је саборски одбор на то више пута опоменуо. Па како би могао сад министарски секретар, Паја Јовановић непристрано да надпрегледа књиге и рачуне саборског одбора, и зар ће он против самог себе изнети, да није учинио своју дужност према српским народно-црквеним фондовима.

Ако има кривице до саборског одбора, та је кривица у томе, што је министарског изасланика само опомињао, а није тужио.

Велика је брука, што је министар опуномоћио баш Пају Јовановића, да врши контролу! Паја Јовановић био је дужан да каже своме министру, да он не може бити његов изасланик и прегледати рачуне, и требао му је казати зашто. Сад кад је министар сазнао од саборскога одбора каква је ствар, нема сумње да ће послати на место Паје Јовановића, другога, јер до сад још није било у свету, да онај надпрегледа рачуне који имаде и даје рачуна

Саборски одбор је на предлог дра Мите Мушицког суспендовао са звања и барон Рајачића, главног надзорника народно-црквених добара. Противу Рајачића наредио је саборски одбор раније још истрагу, због његове нехатости. Сад је саборски одбор наредио да се противу барона Рајачића поведе истрага, што је клеветао саборски одбор и сувпендовао га на половину плате.

Све ово, што се догодило у саборском одбору распрострло се великом брзином по Карловцима и Новоме Саду. Огорчење је велико међу свима непристраним људима. Многи се боје, да ако се овако буде с нама поступало, како ћемо ми онда да бранимо манастире против Румуна. Нису само радикали адвокати браниоци наших манастира. Та баш др. Стева Малешевић, један од вођа либералних захвалио се да буде и даље бранилац српских манастира, јер му је мало било плате и хонорара а други су били задовољни. И ни један није имао више од њега.

Ми са нестрпљењем, али са мирном душом гледамо, како ће се развити ова ствар. Саборски одбор показао је и опет, да уме бранити интересе наше автономије и он ће истрајати до краја. А наш народ који гледа ову ствар, данас је сасвим на чисто, шта се ради. И кад дођу избори, он ће судити онима, који су готови на све, само да скрше радикале, а да поврате оно старо време и газдовање, које је владало у нашој народно црквеној автономији.

* * *

Значајна седница саборског одбора

Сремски Карловци, 22. марта

На данашњој седници саборског одбора прочитан је одпис министра председника, којим извештава саборски одбор, да је послао министарског изасланика, министарског сакретара, Пају Јовановића, да надпрегледи рачуне и благајну српских народно-црквених фондова и манастира. На то је члан саборског одбора, др. Мита Мушицки изнео два предлога, које је саборски одбор усвојио. Та два предлога гласе дословце овако:

I. Предлажем, да се министарски отпис на знање узме, и упути књиговодстве и благајна, да министарском изасланику ставе на расположење све књиге и податке ради ревизије. Уједно умолити угарског министра-председника, да ради ревизије одмах пошаље другог повереника, јер је досадашњи изасланик г. П. Јовановић све до скоро био кућни старатељ саборског одбора са годишњим хонораром, и саборски одбор га је разрешио, пошто је г. Јовановић своје дужности нетачно и неуредно вршио, није полагао рачуне, и поред вишекратког позива, још ни до данас није поднео коначан обрачун.

По саборском устројству ревизију обавља прво српски народни црквени сабор, и тек онда може министарство обављати ревизију, те зато горња министарска ревизија садржи повреду саборског устројства, која се има пријавити српском народном црквеном сабору, но саборски одбор ипак ставља све податке министарском изасланику на расположење, да би се званично што пре установила неистинитост злонамерне вести неких јавних гласила о несавесном руковању саборског одбора

У свези са овим протестујемо, да се из наређене министарске ревизије кује оружје против рада саборског одбора и тражимо, да се министарска ревизија спроведе што свестраније, да би се званично установила неистинитост злонамерних клевета, које нека јавна гласила шире о раду саборског одбора.

II. Пошто сам се из истражних списа преске парнице саборског одбора против листа „Nap“ уверио, да је главни надзорник српских народних црквених добара барон Рајачић клеветао саборски одбор, како код пештанске штампе, тако и код угарског министра председника, и оптуживао саборски одбор несавесним руковањем, те се тиме огрешио о своју званичну дужност и у највећој мери повредио поштовање према својој предпостављеној власти, то предлажем, да се г. надзорник одмах суспендује, и већ наређена истрага против њега даље настави и у исту и ово увуче. Уједно му за време истраге обуставити половину плате.

Збор у Турској Кањижи.

Турска Кањижа, 21. марта.

Данас је био у Турској Кањижи сресни збор, што га је сазвала српска народна радикална странка. Збор је био веома добро посећен. Било је много учесника из целог среза.

Збор је отворио у име сазивача поп Аћим Сувајџић из Јозепова. Отворио је збор лепим и дирљивим говором, а предложио је за председника Јеросима Станковог из Јозепова, за потпредседника Миту Радина из Оросламоша. За перовође: Стеву Мендергеша и Милијоја Чукурова из Турске Кањиже.

На збору су говорили др. Јован Манојловић, Јаша Томић и др. Лаза Бајић. Сва су три говорника износили радикални програм, автономни и политички и говорили су о приликама, које се тичу и српског народно-црквеног сабора. Удесили су тако, да су сва три говора представила целину, те се може рећи да су збор потпуно обавестили о оном што је данас главно.

Др. Јован Манојловић говорио је први. Он је у свом лепом говору обележио и прилике на угарском сабору и однопај радикалне странке према народносном клубу. У овој ствари изнео је многе занимљиве податке, који су нама били непознати. И овај део његовог говора и све друго што је говорио пропраћено је бурним одобравањем.

Јаша Томић је у свом подужем говору додирнуо и рачуно-прегледаче, које је послао министар-председник у Карловце да натпрегледе књиге на-

них народних црквених фондова.

Има доста необичног у тој ствари. Истиче само ово: Рачунопрегледачи стигли су у петак у вече Карловце и дотле нико о том знао није. Али је противнички кандидат овога среза Бела Талијан још прошле среде држао у Турској Кањижи програмни говор и већ тада знао о том изасланству. И знао је и то, да ће то изасланство наћи неуредности и да ће показати, да данашњи саборски одбор није руковао као што треба. То је сумњиво. Ово показује, да ту није по среди обично натпрегледање рачуна, него да је ту политичка цел, да се осумњичи сад пред изборе српска народна радикална странка. Он зна унапред, да ће противници радикалне странке протуривати сад свакојаке гласове, као што су већ и почели, али народ треба да увиди куд се иде и да не верује, док не буде ствар потпуно изведена на чисто. — Што се тиче чистих руку, чланови саборског одбора могу се мерити са сваким и мирно очекивати сваку непристрану контролу свога рада.

Др. Лазар Бајић говорио је понајвише о споразуму, што га је склопила наша радикална странка са Јустовом странком. Изнео је исцрпно и прегледно ту ствар. Многи Срби нападају због тога нас, а многи Мађари Јуста и његове Чита из „Мађарорсага“ најновији говор Јустов; Јуст је у том говору казао, да му замерају, што је склопио изборни споразум са српским радикалима. Али он воли да иде са Србима, који бране слободу и независност Угарске, него са оним Мађарима, који се боре против самосталности и независности Угарске. На крају је предложио одлуку, да се овај збор слаже са програмом српске народне радикалне странке, и да усваја предлог конференције у Сиригу, да се у турско-кањишком срезу истакне за кандадата за државни сабор др. Владислав Манојловић.

Збор је једногласно и одушевљено усвојио ову предложену одлуку са узвицима: Живео др. Владислав Манојловић!

Иако су на овај збор позвани били само Срби, јер је њихово да истакну кандидата, ипак су дошли на збор и многи Мађари.

У Турској Кањижи знају скоро сви Мађари српски и разумели су говорнике, али су ипак тражили да се говори и мађарски.

Др. Јован Манојловић одазвао се тој жељи и изнео је на мађарском језику потребу, да се народности споразуму с Мађарима, и Мађари с народностима, јер им је у томе свима једини спас. Његова су разлагања примили Мађари врло лепо, а после су обећали да ћемо заједно гласати. Разлагања дра Јована Манојловића прекидали су више пути са речима: Тако је! То смо ми читали у нашим новинама.

Затим је председник Јеросим Станков затворио збор. Треба искрено захвалити приређивачима збора, који су се много трудили, да овај збор испадне онако сјајно и у највећем реду. Ако будемо сви тако заузимљиви, онда ћемо насигурно победити.

Пред изборе за српски народно-црквени сабор.

У недељу одржан је у Вршцу збор Срба бирача ради договора о избору посланика за српски народно црквени сабор. Извештаја о том збору нисмо још добили. Вршачки лист „Банаћанин“, позивајући Србе на збор, између осталог каже и ово:

„Сви су изгледи, да ће наша црквено-школска автономија имати и опет да преживљује тешке дане. Сви непријатељи њени спремају се на заједнички јуриш на досадашње драгоцене тековине автономне. Уз те отворене непријатеље наших народних права пристаће и сви они, које је страначка страст заслепила и који у пустој жељи да скрше мрске им радикале, не презају да разоре све што је досада тешком муком подигнуто.

За мало дана стојаће све овострано Српство подељено на два табора. На једној страни скупиће се сви непријатељи наше автономије и све што мрзи радикале, а на другој страни свесни народ српски, који је створио радикалну странку, да му буде снага и одбрана. Када се та два табора сударе, знамо ко ће победити Победиће онај, на чијој је страни правда и истина, победиће — народ Али та победа треба да буде што сјајнија, треба да буде потпуна. Пораз непријатеља наших треба да буде тако савршен, да им никада више не падне на памет, да своју шарену назадњачку чету крећу против светиња народних“.

Ове родољубиве речи честитог вршачког листа „Банаћанина“ треба добро да запазе и утубе сви Срби бирачи, сви искрени пријатељи народни у целој карловачкој митрополији. На дан избора сваки бирач треба да буде на своме месту, да непријатељима народном добру, злотворима народних светиња, оној шареној шићарџијској војсци, покаже, да је српски народ свестан, да уме и хоће да брани и одбрани светиње своје и да је листом уз своју једину истински народну странку, српску народну радикалну странку.

*

У Темишвару је одржана јуче многобројна конференција српске народне радикалне странке. Саветовало се о избору посланика за српски народно-црквени сабор. За темишварски изборни срез једногласно су истакнути за посланичке кандидате: Макса Мишковић за световног, а Јован Татаровић, мокрински парох, за свештеничког.

Изборна борба.

Пишу нам из Малог Бечкерека: „Из нашега места давно се већ није ништа чуло у јавности. Баш од онога часа, како смо се дали завести од алмажана, па смо њиховим обећањима поверовали и за њима отишли. Док смо држали уз радикалну странку, ми смо били чувени и виђени, а од како скренусмо са народнога пута, као да су нас закопали. При прошлим изборима за епархијску скупштину гласали смо са несретним алмажанима. Али љуто смо се покајали. Један алмажански поп нам је обећао, да ћемо добити 2000 круна на школу и цркву из Темишвара, па само треба с њима да гласамо. Кад су избори прошли од хиљадарке ни разговора, тај поп не сме ни да нам дође у село. А чини се и невешт, кад су га људи запитали, шта ће бити од тог новца. Сад кад су људи видели, да су ти алмажани просте лаже, сви им окренули леђа и сви ћемо сад држати уз српску народну радикалну странку као што смо и пре чинили. Сад се нећемо дати завести од несавесних и несретних лажемана. Код нас је највеће одушевљење за радикалну странку, а тако је у целом темишварском срезу и ми једва чекамо, да дође време да можемо поздравити кандидата радикалне странке. Живели радикали.

Малобечкеречки радикал.

Политов лов на богословску омладину.

Вама је, поштовани читаоци, врло добро по нато, да је „наш добри“ чича Мија Полит велик шпортиста. Један између најмилијих његових шпортова јесте лов, и то не можда на зецове, него баш на поштени српски народ и његову омладину.

Ових дана подузео је већ по трећи пут лов на богословску омладину. Обукао се у ловачко одело, рашчешљао браду, узео собом неколико старих зарђалих антирадикалских фишека, и метнуо на раме (ту му се догодио „малер“) — пушку од зове. Или другим речима: Већ по трећи пут послао је он богословима шездесет до седандесет „Браника“, не би ли му какогод успело, да обмане кога, али се ту грдно преварио — богословска се омладина згадила над таквим поступком. Дало се још и како растумачити, ако не и оправдати, што је послао први и други пут, јер је то било пре оне подрепашке конференције у Новом Саду; па хтео да привуче којега омладинца на тај збор, да покаже, како подребашка странка има будућности, јер је тобоже уз њу омладина. Но када се већ ту преварио у рачуну, онда је требао прекинути, и не срамотити и себе и нас. Јер заиста је то брука, када се један лист, којега омла ина презире, силом натурује. А богословску омладину је тиме омаловажио, она је тиме претрпила велику бламажу, када је др. Полит толико потцењује, да излази пред њу са кортешацијом такове врсте.

Питам дра Полита, шта му је сврха, и докле мисли израбљивати нашу стрпљивост? Ако му је сврха, да нас опскрбљује са парохом — онда евала.

Омладинац.

Краљ Петар у Цариграду.

Српски краљ Петар стигао је у Цариград. На станици дочекао га је султан Мехмед V. са свима великодостојницима. Оба владара поздравила се врло срдачно.

У корист општег тајног бирачког права.

Збор, који је јуче, у недељу, одржан у Будимпешти у корист општег једнаког изборног права са тајним гласањем, био је врло добро посећен. На збору било је преко пет хиљада престоничких грађана. Једногласно је донесена одлука, да се створи опће једнако изборно право са тајним гласањем.

Председништво босанско-херцеговачког сабора

Разни листови јављају, да ће председник босанско-херцеговачког сабора бити Србин православне вере, I. потпредседник муслиман, а II. потпредседник католик. За председника су у комбинацији двојица: Дворски саветник др. Зунарић, досадањи чиновник у заједничком министарству финансија и Васа Ђурђевић, некадањи председник хрватско славонског сабора. — Сплетска „Слобода“ пак јавља, да ће I. потпредседник саборски бити Алибег Фирдус, председник муслиманске „Народне Организације“, а II. потпредседник др. Никола Мандић, вођа „хрватске народне заједнице“. Ти гласови треба још да се потврде.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

ИМАМ НА ПРОДАЈУ

у каменичком атару један комад земљишта од прилике пет јутара велико, на којем се налази и једна мала кућица, исто се састоји из

јутра и по винограда

толико исто ораће земље и сенокоса.
За услове обратити се на

Футо Фабијана

380 1-1 Нови Сад
Дамјанићева улица бр 9

Имам на продају

ПЕКАРНИЦУ, која је на врло добром месту на пијаци, продаје се са еспапом и алатом, иста је удешена најбоље, а дотични има да положи 600 круна. Примити може у свако доба. Обратити се на

3 3 1-4 **Раду Ђурића**
пекара у Ђорок, (Arad m)

!! ОПАНЧАРИМА !!

У моју ОПАНЧАРСКУ РАДЊУ могу одмах ступити **3-4 момка** и то од јачих радника. Место стално, зими и лети. Плата до 30 потура по пару.

Пера Драгић,
271 8-10 Zenta

За моју ЦИПЕЛАРСКУ РАДЊУ
потребујем

три добра радника

и једног подлепача, који одмах могу ступити у посао.

Јован Капларски,
335 3-4 у Бач Сентомашу.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.